

Erika JURÍKOVÁ: *Columba laureata. Panegyrické tlače z produkcie trnavskej univerzítnej tlačiarne*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity – Kraków: Towarzystwo Słowaków w Polsce 2014. 199 s. ISBN 978-83-7490-750-7

Predložená monografia sa zameriava na oblasť novolatinských panegyrických literárnych diel, ktorých sa doteraz hlbšia vedecká analýza prakticky nedotkla. Oslavné prejavy boli totiž všeobecne vytesnené z umeleckého literárneho priestoru a apriórne označované za málo zaujímavé, za nadmieru poznamenané prchavými okolnosťami svojho vzniku a efemérnosťou svojho účinku. Isteže, hľadiť na panegyrické výtvory výhradne cez prizmu romantizujúcich literárno-estetických kritérií, v ktorých bola na najvyšší piedestál hodnôt postavená pôvodnosť, logicky znamenalo vylúčiť ju z poľa bádateľskej pozornosti.

Panegyrika totiž nielenže rada a prvoplánovo pracuje s vopred danými schémami, ale dokonca musí s nimi pracovať. Avšak ignorovať tento rozsiahly segment literárneho života, ktorý má tak blízko k prchavej každodennosti ľudského bytia, v konečnom dôsledku nutne vedie k neželanému iluzórnemu obrazu krajiny literárnosti. Netreba pritom zabúdať, že už v prvopočiatkoch európskej lyriky stojí príležitostná tvorba a že osobnosť vychovávateľky a poetky Sapfy, ktorá sa teší neoficiálnemu titulu desiatej múzy.

Do onoho obrovského priestoru príležitostnej tvorby sa však Juríková nedala zlákať. Tému účelne zúžila na vybrané panegyrické produkty trnavskej univerzítnej tlačiarne. Bol to nielen krok praktický, ale nepochybne správnym smerom, pretože kľúčový zástoj trnavskej tlačiarne v publikovaní novolatinskej spisby na Slovensku sa už dnes sotva dá spochybňovať. V celom spektre produkcie – tá ráta k dnešnému dňu 5326 položiek, ktoré sú z hľadiska jazyka dominantne latinské – predstavuje panegyrická spisba podiel približne jednej desatiny. Na porovnanie treba dodať, že v súkromných oficiálnych je toto zastúpenie oveľa vyššie, pretože panegyrika pre ne predstavovala významný zdroj ich príjmov.

Obrazný latinský zvrät *columba laureata* v titule diela evokuje holubicu z knihy Genesis, ktorá sa do Noemovho korába po opadnutí potopy vrátila so zelenou halúzkou v zobáku. Toto spojenie síce priamo vychádza iba z jednej časti panegyrickej tvorby, z pohrebných rečí, no určite sa dá vzťahovať aj na ďalšie dve tematické oblasti, ktorými sa zaoberá, na chváloreči o trnavskej univerzite a o Habsburgovcoch. Aj proporcionálne ide o tri centrálné kapitoly práce: *Prepekná je naša univerzitôčka* (s.40 – 85), *Drahokamy rakúskeho cisárskeho domu* (s. 86 – 115), *Pátos a žal'* (s. 116 – 149).

Juríková pristúpila k spracovaniu témy po rokoch štúdia. Zrelosť jej výkonu odrážajú aj neunáhlené, terminologicky presné formulácie. Azda iba o výroku „baroková predstava o pozemskom živote ako príprave na život večný“ (s. 126) sa dá diskutovať, či je takáto časovo vymedzená klasifikácia na mieste. Na stranu kladov knihy treba postaviť aj jej medzinárodné usúvzt'ažnenie. Autorka v nej zákonite zohľadnila jednak doterajšie výsledky spolupráce s klasickými filológmi Viedenskej univerzity, menovite s Franzom Römerom, Elisabeth Kleckerovou a Sonjou Reisner, ktorí sa už dlhšie a veľmi intenzívne venujú téme a rakúskym pamiatkam habsburskej panegyriky, jednak výskum, ktorý sa rozbieha v Maďarsku na relatívne mladej Pázmaňovej univerzite v Pilišskej Čabe.

Každú zo spomenutých troch analytických kapitol uzatvára edícia latinskej pôvodiny so súbežným slovenským prekladom vzorového textu. Do kapitoly o univerzite zaradila autorka časť Majlátovho prívetu z roku 1772, ktorej adresátkou bola cisárovná Mária Terézia ako nová zakladateľka univerzity (s. 66 – 85), habsburgovskú kapitolu zasa uzatvára elegická báseň Jána Alexeja Thorányiho z roku 1699 k sobášu Jozefa I. (s. 114 – 115), pohrebnú kapitolu ilustruje chváloreč Jána Kéryho z roku 1669 na pamiatku zosnulej Evy Zuzany Erdódyovej. Juríková si nezjednodušila úlohu a nereprodukovala pôvodné vydania, ale pripravila celkom novú edíciu novú. Jej zásady krátko predstavila na s. 13 – 14. Ide o postupy

rovnako štandardné, ako je plne štandardný preklad vybraných textov, vzdialený domnelej patine mechanicky prekladaného latinského textu.

Okrem tohto prínosu práce treba oceniť aj Juríkovej pokus o spresnenie terminológie. Predstavuje ho a argumentmi podkladá v stručnej tretej kapitole (s. 35 – 39). Jej návrh, aby pojem panegyrik označoval produkt, panegyrika žáner a panegyrista tvorca, sa nielen vyznačuje primeraným diferencovaním, ale očividne sa neprieči systému slovenskej terminológie, takže sa javí ako schodný a prijateľný.

Rozsahom nevelké prvé dve kapitoly práce *Trnavská univerzita – centrum barokovej vzdelanosti* (s. 15 – 25) a *Panegyrické tlače ako reprezentatívna zložka barokovej literatúry* (s. 26 - 35) majú síce navonok prevažne informatívnu povahu, ale obsahujú nemálo dôležitých údajov, ktoré pomáhajú doceniť zástoj inštitúcie i žánru v kultúrnom živote vtedajšieho Uhorska a *in specie* najmä Slovenska. Ukazujú, že monografia nemá ezoterické určenie pre hrstku znalcov, ale má ambíciu vychovávať nových bádateľov. Zavše podceňovanú úlohu jezuitského rádu, ktorý bol ustanovizňou s univerzálnymi misijnými cieľmi, pripomína autorka správne a bez spochybniteľného konfesionalno-polemického prifarbenia, pritom však z jej výkladu cítime primeranú hrdosť nielen na historickú Trnavskú univerzitu, ale nemenej na jej dnešnú dedičku. Do tohto kontextu patrí aj príkladne hutný, ale výstižný opis produkcie trnavskej akademickej tlačiarne (s. 19 – 25). Z kapitoly týkajúcej sa baroka v našej literatúre môžeme vycítiť, že síce pomaly ustupujúca, ale naďalej dominantná latinská tvorba z onoho obdobia ešte čaká na objektívne zhodnotenie, ktoré primerane zohľadní dobové podmienky.

Predmetná monografia sa dotkla tematiky veľmi významnej aj vzhľadom na reálny zástoj mecenátu. O priebehu a stave bádania výrečne svedčí bibliografia (s. 175 – 188), ktorá obsahuje 44 titulov pôvodných tyrnavík – jedinou výnimkou je Kordošovo vydanie Csibovho eposu *Tyrnavia nascens* (1706) – a viac ako 140 titulov sekundárnej literatúry; z nich vyše polovica vyšla po roku 2000. Ako dobové tlače vyzerali, môže čitateľ zistiť z obrazovej prílohy; jej 9 reprodukcií približuje hlavne titulné strany kníh ako výtvarne najzaujímavejšie. Popri nemeckom, anglickom a maďarskom (!) resumé ukazuje autorkinu ústretovosť voči budúcemu užívateľovi menný register (s. 167 – 174).

Celkovo konštatujem, že predložená habilitačná práca **spĺňa požiadavky** štandardne kladené na úroveň prác tohto typu v klasickej filológii, preto **odporúčam**, aby na jej základe bol Mgr. Erike Juríkovej, PhD., udelený vedecko-pedagogický stupeň **docent** vo vednom odbore **klasické jazyky**.

V Bratislave 22. 7. 2014

Prof. PhDr. Daniel Škoviera, PhD.